

kaz. pr. r.), a vsled tega nedostatka se tudi sodba ne da preiskati po svoji pravni strani.

Bilo je torej ugoditi ničnostni pritožbi, razveljaviti oprostilno sodbo in stvar po §-u 288 št. 3 kaz. pr. r. odkazati za novo razpravo in razsojo po istem okrožnem sodišču.

Iz upravne prakse.

Spor radi cerkvenega patronata v J.

Leta 1789. se je ustanovila lokalna kaplanija J. z ekscindiranjem nekaterih vasij, sel in delnih občin iz fará St. M. in St. V., katere stoje pod patronatom domene verskega zaklada v Z.; ustanovitev te lokalne kaplanije je odobril gubernij v Gradcu.

Tekom let so zahtevala državna, kakor tudi cerkvena oblastva, da mora grajščina S. pripoznati svojo pravico kot patron do te lokalne kaplanije in dosledno tudi izpolnjevati vse, iz cerkvenega patronata izvirajoče dolžnosti; a prav tako dosledno je tudi tedanji lastnik grajščine S. odklanjal vsako pravico do patronata, se ve, tudi vse obveznosti, ki bi utegnile izvirati iz potronatnih pravic.

Ta spor, ki se je vsakokrat znova začel, kadar je bilo treba nameščati lokalnega kaplana, je povzročil, da je moral ob vsakem izpraznjenju službe (vakaturi) imenovati škof prebendarja, ter je nastala takozvana »libera collatio episcopalis,« kajti dozdrevni patron se je trdovratno branil prezentirati prebendarja za to prebendo, prav dobro vedoč, da s tem prejudicira svojim ugovorom glede dolžnosti iz patronata.

Odgovoru na vprašanje, spada li prebenda J. pod patronat grajščine S., izogibalo se je več kot pol stoletja, kajti to vprašanje je postalo šele takrat pereče, kadar je bilo treba vakaturo nadomestiti, a formalno rešilo se je to vprašanje z nameščenjem novega prebendarja brez prezentacije potom škofijskega ordinarijata.

Konečno pa je c. kr. deželna vlada v Ljubljani energično ukazala, da je vprašanje o patronatnem razmerju glede prebende J. inštančnim potom rešiti.

Vsled tega ukaza je c. kr. okrajno glavarstvo v L. odločilo na podstavi §-a 33. zakona z dne 7. maja 1874 drž. z. št. 50 tako-le:

I. Cerkev in prebenda v J. nista podložna nikakemu patronatu, marveč pristojna škofu pravica svobodnega nameščenja (*libera collatio*).

II. Nameščenje prebendarja v J. se v zmislu §-a 4. zakona z dne 7. maja 1874. drž. zak. št. 50 ne sme drugače izvršiti, kakor na podlagi prezentacije državnega oblastva, zastopajočega verški zaklad.

Razlogi.

Ad I. Po kanonskih in sedaj še veljavnih predpisih ne more patronat drugače nastati, kakor povodom ustanovljenja cerkve z dotacijo, stavbo ali prepuščenjem zemljišča. (*«Patronum faciunt dos, aedificatio, fundus»*). —

Najpreje je torej razmotravati vprašanje o ustanovitvi cerkve in prebende v J. in potem, kako je dozdevni patronat glede grajščine S. sploh nastal. Glede patronata, pravnega naslova in daljnega obstoja se je dalo na podlagi aktov samo nastopno dognati:

Povodom ustanovljenja napominane prebende je bila grajščina S. lastnina barona G. in ta je prvega »lokalnega kaplana« v J., imenom Claudiusa M. prezentiral; istotako sta bila poznejšnja lokalna kaplana Martin A. in Anton J. od naslednika barona G. popolnoma pravilno prezentirana.

Leta 1845 je prešla grajščina S. potom prodaje v last M-a P-a. in ko je leta 1846 knezoškofijski ordinarijat predlagal mašnika A. R. za izpraznjeno mesto, je lastnik te grajščine odklanjal vse pravice do patronata in se vsled tega tudi branil izvrševati prezentacijo, češ, da je on v dotični kupni pogodbi prevzel samo gosposke pravice (*Vogteirechte*), nikdar pa ne s patronatom združenih obveznostij. Na podlagi te izjave je bil mašnik A. R. od knezo-škofijskega ordinarijata dne 20. avg. 1846 za provizorja in potem na podlagi dvornega dekreta z dne 18. junija 1805 za pravega lokalnega kaplana v J. 29. marca 1847 nameščen in 8. aprila kanonsko investiran.

Junija meseca 1847 je kupil Friderik baron St. M. grajščino S. Tega leta je nastalo vprašanje pereče zaradi stavbe župnišča.

Vsled tega se je od lastnika grajščine zahteval prispevek k stavbi. A tudi ta je patronatno pravico do župnije J. odklanjal, povdarjaje: mogoče je, da je patronatna pravica osebna glede prednikov baronov G. in pravnih naslednikov, nikakor pa ni stvarna, spojena z lastnino grajščine S.

Ta spor se ni rešil, kajti c. kr. ministrstvo za bogočastje in uk (kamor je ta sporna zadeva potom priziva došla) je z odlokom z dne 1. januarja 1850 odločilo tako: »uvaževaje da stavba župnišča ni nujna, se vsled tega ne vidi umestno, da bi se meritorno odločevalo o pravnem obstoju patronata.«

Ko je bil zgoraj navedeni lokalni kaplan A. R. stalno vpokojen, odklonil je tedanji lastnik grajščine S., knez W., prezentacijo edinega prosilca F. G., češ, da grajščina S. ni patronatna grajščina. Vsled tega je bil F. G. na podlagi že navedene škofske pravice imenovan dne 22. januarja 1868 lokalnim kaplanom v J. in kanonsko investiran.

Tekom let pa je bila ta lokalna kaplanija večkrat izpraznena in ker je dosledno lastnik grajščine S. knez W. odklanjal prezentacijo, tako leta 1881, 1888, 1896, zato se je moralo vsakokrat izvršiti nameščenje »jure devolutionis«, potom knezoškofijskega ordinarijata.

Toliko zgodovinskega; sedaj pa pravno stališče.

Ne da se tajiti, da je Ž. baron G. ob priliki ustanovitve župnije J. patronatno pravico dejansko izvrševal, da knezonadškof M. v svojem dopisu z dne 28. novembra 1788, in pa okrožni urad novomeški v svojem poročilu z dne 11. marca 1789 na gubernij izrečno imenujeta grajščino S. patronatno grajščino cerkve v J. A s tem pravni obstoj patronata še ni dokazan, še lmanj pa te listine dokazujejo, da je bila z grajščino S. spojena stvarna pravica do patronata, kajti v teh listinah so izražena še več ali manj mnenja in nazoru cerkvenih in posvetnih oblastev glede patronata; nikakor pa ni razvideti iz teh listin odločba, katera bi dejstvo patronata urejala. Dejstvo, da se kedo v raznih enuncijacijah oblastev tekom daljše dobe imenuje patronom cerkve, ne more še nadomestiti dokaza, da si je istinito pridobil patronat; še manj pa se more iz posameznega slučaja, če je dotični prevzel patronatno stavbeno breme, sklepati na izvor in obstoj patronata.

Tukaj je pripomniti, da je iz raznih, aktom priloženih listin celo razvideti, da je občina J. župnijska poslopja, zvonove, cerkveno opravo i. t. d. sama si priskrbovala, a ni niti z besedico zahtevala prispevkov od patrona. Nasprotno, na podlagi spisov najdejo se še celo podatki, ki govorijo zoper obstoj patronata.

Tako pravi knezoškofijski ordinarijat v poročilu z dne 25. maja 1847 izrečno, da lastnik grajščine S. s kupom te grajščine ni prevzel patronata; ministrska naredba z dne 1. januarja 1850 imenuje gubernijalni dekret z dne 18. maja 1849 glede patronata za provizorij; knezoškofijski ordinarijat izjavlja predstojniku cerkve v J. z dne 3. decembra 1856, da grajščina S. oporeka vsakemu patronatu in da mora vsled tega vse stavbene stroške občina sama trpeti.

Ker toraj manjka dokazov o izvoru patronata povodom ustanovitve cerkve v J., bilo bi obstoj patronata dokazati iz poznejšnjih dejstev.

Ako bi se torej hotelo patronatno pravo, oziroma breme zoper sedanjega lastnika grajščine S. v poštrev jemati, bilo bi dokazati obstoj stvarnega, z navedeno grajščino spojenega patronata. Osobito bi bilo treba dokazati, da je sedanji lastnik, oziroma njegov pravni prednik najmanj več nego 40 let, pripoznavajoč in izvršujoč pravice in bremena patronata, k tej župniji prispeval, da so torej na podstavi določil §-ov 1471 in 1472 obč. državl. zakonika lastniki navedene grajščine s priposestovanjem postali cerkveni patroni. A od leta 1846, torej ve nego pol stoletja odklanjajo le-ti vsako pravico in dosledno vsako breme iz patronata; vsi, namreč P. baron St., grof D., in knez W. se sklicujejo na kupne pogodbe, glasom katerih so pač gospodske pravice (Vogteirechte) prevzeli, nikdar pa pravic in bremen patronata.

Dejstvo je, da patronat ni vknjižen v deželni deski pri grajščini S., in dejstvo je, da v tem obširnem času nihče navedenih lastnikov nikdar ni prevzel nikakega patronatnega bremena, temveč se je zoper prispevek odločno in vspešno odrekal.

Na podstavi teh uvaževanj smelo bi se k večjemu govoriti o osebni pravici barona G. in njegovih pravnih naslednikov (jus patronatus personale honorificum), kar pa je za ta slučaj brezpomembno, a nikakor ne o stvarnem, s posestvom grajščine

S. spojenim patronatom (jus patronatus onerosum). Bilo je torej razsoditi, da cerkev in prebenda v J. ne stoji v nikakem patronatnem razmerju z grajščino S.

Na podstavi §-a 33 zgoraj navedenega zakona nastopi po vsem tem pravica svobodnega nameščenja od strani škofa (libera collatio).

Ad II. Uvaževaje, da dobiva prebenda J. svoje dohodke največ iz verskega zaklada — kar je iz spisov dokazano — je bilo na podstavi §-a 4. leg. cit. razsoditi, da je škofova pravica svobodnega nameščenja omejena s prezentacijo, katero izvršuje državna oblast imenom kranjskega verskega zaklada.

Ta razsodba okrajnega glavarstva v L. je bila vsem interesentom, osobito pravnim zastopnikom kranjskega verskega zaklada, knězoškofijskemu ordinarijatu, knezu W. in prizadetim občinam vročena, a v zakonitem roku ni nihče uporabljal pravnih sredstev. In tako se je končal več nego 50 let trajajoči spor glede patronata v J. v občno zadovoljnost. L—e

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. decembra 1902.

— (Iz kronike društva »Pravnik«.) Odbor je po zadnjem svojem sklepu vložil pri justičnem ministrstvu peticijo, v kateri poroča o društveni izdaji zakonov v slovenskem prevodu in ob enem prosi, naj bi ministrstvo napotilo sodišča v slovenskih pokrajinah, da si za uradne knjižnice nabavijo dosedaj izišle in bodoče zvezke »Pravnikove« zbirke.

— (Rihard grof Belcredi,) bivši ministrski predsednik, pozneje (1881—1895) predsednik upravnega sodišča je umrl dne 2. t. m. nagloma v Gmundenu v visoki starosti 80 let. Pokojnik, od avstrijskih Slovanov visoko cenjen radi političnih načel, bil je tudi od nasprotnikov sploh spoštovan radi njegove idealne objektivnosti. Čast njegovemu spominu!

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26; naroča se tudi pri O. Fischerju, knjigotržcu v Ljubljani, na Kongresnem trgu.